

**WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW
KAŻDEJ Z JEDNOSTEK SAMORZĄDU
TERYTORIALNEGO ORAZ ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA
AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ**

RAPORT KOŃCOWY

**Zespół pod kierunkiem prof. Stanisława Korenika w składzie:
dr Alicja Zakrzewska-Półtorak, dr Dorota Rynio, mgr Kinga Wasilewska**

Wrocław, wrzesień 2010

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Metodologia.....	5
2. Profile specjalizacji przedsiębiorstw	7
3. Przewagi endogeniczne gmin – synteza wyników badań z etapów pierwszego i drugiego	14
Wnioski i rekomendacje	32
Spis tabel	38

Wstęp

Projekt *Identyfikacja endogenicznych atutów jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Aglomeracji Wrocławskiej* jest przedsięwzięciem, które w zamierzeniach autorów, powinno istotnie przyczynić się do wypracowania i przyjęcia kierunków rozwoju przestrzeni Aglomeracji, w oparciu o posiadane zasoby endogeniczne (wewnętrzne), jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A. (ARAW). Cele projektu to przede wszystkim:

1. Określenie specjalizacji poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego ze szczególnym uwzględnieniem zasobów endogenicznych (w szczególności lokalnej społeczności i lokalnych przedsiębiorców).
2. Wyodrębnienie działań nowoczesnych, istotnych z punktu widzenia podnoszenia konkurencyjności badanych jednostek, wspomagających wprowadzenie do ich gospodarek działań kreatywnych i wiedzochłonnych.
3. Określenie związków pomiędzy różnymi zjawiskami występującymi w każdym z badanych gmin/miast i wskazanie efektów synergii, wynikających z powiązań.

Niniejszy raport stanowi podsumowanie oraz przedstawienie wniosków końcowych z przeprowadzonego badania. Badanie to składało się z trzech zasadniczych etapów:

1. Pierwszym z nich była *Analiza porównawcza jednostek samorządu terytorialnego Aglomeracji Wrocławskiej pod kątem wyłonienia endogenicznych cech specyficznych dla każdej z nich*. Zgodnie z przyjętą metodologią analizę opisową przeprowadzono w oparciu o dane statystyczne (w tym dane zakupione na potrzeby opracowania) oraz informacje zawarte w publikacjach i na oficjalnych stronach internetowych. Badanie zawiera strukturę i układ funkcjonalny jednostek ukształtowany w trakcie dotychczasowych przemian. Uwzględniono także stworzony przez gminy wizerunek jako istotny element wstępny wiedzy o endogenicznych uwarunkowaniach rozwoju społeczno-gospodarczego. Analiza umożliwiła wstępne określenie obecnych i potencjalnych atutów endogenicznych badanych jednostek.

2. Drugi etap pn. *Endogeniczne atuty jednostek samorządu terytorialnego Aglomeracji Wrocławskiej* polegał na zebraniu danych bezpośrednio w badanych jednostkach przy pomocy badania ankietowego oraz wywiadów bezpośrednich z wójtami/ burmistrzami/ starostami. Proces ten pozwolił na wyznaczenie atutów endogenicznych istotnych z punktu widzenia władz lokalnych, a tym samym na uwzględnienie sposobu postrzegania jednostek i ich przewag z punktu rządzących.

3. Trzecim etapem była *Weryfikacja cech i zidentyfikowanie unikalnych atutów każdej z jednostek samorządu terytorialnego oraz atutów wspólnych dla Aglomeracji Wrocławskiej*. Przy wykorzystaniu metody eksperckiej, w oparciu o wyniki uzyskane na etapie pierwszym i drugim badania, określono:

- specyficzne atuty endogeniczne dla poszczególnych jednostek,
- przewagi wyróżniające Aglomerację jako całość,
- dokonano eliminacji atutów wzajemnie się wykluczających,
- podkreślono związki synergiczne w zakresie atutów właściwych dla poszczególnych jednostek.

W opracowaniu wykorzystano (na etapach pierwszym i trzecim) wyniki badań, które są prowadzone od lat przez zespół pracowników naukowych pod kierunkiem prof. dra hab. S. Korenika w odniesieniu do poszczególnych gmin województwa dolnośląskiego, ze szczególnym uwzględnieniem Aglomeracji Wrocławskiej. Badania te są uszczegółowiane, aktualizowane i pogłębiane tak, aby móc obserwować i oceniać rozwój poszczególnych jednostek oraz formułować prognozy, co do rekomendowanych kierunków i form ich rozwoju.

Prezentowane podejście ma na celu wyjście poza schematyczne ramy określające potencjał badanych jednostek terytorialnych, biorąc pod uwagę najnowsze nurty w teorii i praktyce rozwoju regionalnego i lokalnego ze szczególnym uwzględnieniem metropolizacji przestrzeni. Jak wskazują najnowsze wyniki badań, aglomeracje miejskie i ich części składowe, poprzez wchodzenie w sieci powiązań (wspólne działanie), „nabywają nowych umiejętności (uczą się) potrzebnych w prowadzeniu działalności gospodarczej, tworzeniu efektywnych programów rozwojowych czy nawiązywaniu korzystnych kontaktów z korporacjami wielonarodowymi, a także tworzą kapitał społeczny, który staje się coraz

ważniejszym czynnikiem rozwoju gospodarczego¹. Dobrze funkcjonująca aglomeracja to taka, która ma otoczenie w pełni zintegrowane ze swoim miastem-centrum. Warto podkreślić, że w tym celu potrzebne są umiejętności w zakresie efektywnego wykorzystywania zasobów endogenicznych i egzogenicznych, z uwzględnieniem absorpcji innowacji i osiągnięć nauki².

1. Metodologia

Badaniem objęto gminy Aglomeracji Wrocławskiej, tj. akcjonariuszy ARAW (bez miasta Wrocławia) oraz miasto Wołów. Podczas badania zastosowano zróżnicowane podejścia i metody. Obrana w analizie metodologia stanowi kombinację, wynikającą z metod stosowanych na poszczególnych etapach badania, uśrednienia otrzymywanych wyników oraz na tych podstawach konstruowanej metodzie eksperckiej. Umożliwiło to weryfikację wyników i sformułowanie wniosków, które cechuje wysoki poziom obiektywizmu, a co za tym idzie przydatności dla określania kierunków i narzędzi rozwoju w oparciu o posiadane zasoby endogeniczne.

W ramach etapu pierwszego przeprowadzono: wstępne analizy ilościowe i jakościowe badanych jednostek samorządu terytorialnego, a następnie charakterystyki pogłębione. Do badań pogłębionych wykorzystano: wielowymiarową analizę porównawczą, metody klasyfikacji oraz odpowiednio zmodyfikowane na potrzeby badania wskaźniki określające centralność i specjalizację poszczególnych badanych jednostek na tle całej Aglomeracji Wrocławskiej. Podstawą badań na etapie pierwszym były najnowsze, dostępne dla wszystkich badanych jednostek dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu. Były to dane z lat 2008-2010, w kilku wypadkach były to dane z 2007 roku, dotyczy to danych gromadzonych co dwa lata. Podczas gromadzenia, przetwarzania i agregowania danych wykorzystano, zmodyfikowaną na potrzeby opracowania, metodykę stosowaną w publicznej statystyce krajowej.

Na etapie drugim przeprowadzono badanie ankietowe oraz wywiady bezpośrednie z

¹ *Kształtowanie się Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego w warunkach integracji europejskiej*, red. S. Korenik, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 15.

² Tamże, s. 15 i nast.

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

wójtami/ burmistrzami/ starostami. Przedmiotem oceny były zasoby (aktywa), realnie zlokalizowane na terenie jednostki terytorialnej. Respondentów poproszono również o dokonanie oceny, według takich samych zasad, aktywów całej Aglomeracji Wrocławskiej oraz Wrocławia. Zaznaczono, że aktywa te nie muszą być własnością danej gminy/ Aglomeracji Wrocławskiej/ Wrocławia, ponadto mogą one być ocenione jako ich mocna lub słaba strona. Skala możliwych ocen zamykała się w przedziale domkniętym obustronnie od -2 do +2, gdzie -2 oznaczało, że dana cecha jest bardzo słabą stroną ocenianej jednostki lub w niej nie występuje, a +2 - jest bardzo mocną stroną. Dane zostały odpowiednio zagregowane i przetworzone. Wyniki badania i ich interpretację zawarto w raporcie z etapu drugiego.

Trzeci etap, weryfikujący i podsumowujący wyniki, obejmował analizę porównawczą przy wykorzystaniu metody eksperckiej. W badaniu analizowano zmienne o charakterze ilościowym, jak i jakościowym. Tylko takie podejście umożliwiło osiągnięcie założonych celów badawczych, biorąc pod uwagę złożoność analizowanych zjawisk i procesów.

Wykorzystane, obok analizy opisowej i prostych metod statystycznych, techniki pogłębione umożliwiły określenie specjalizacji funkcjonalnej badanych jednostek. Specjalizację tę wskazano bazując na danych zakupionych z bazy Urzędu Statystycznego we Wrocławiu (ze szczególnym uwzględnieniem danych o mikroprzedsiębiorstwach: zatrudniających od 0 do 9 pracowników). Zastosowano w tym celu dwie miary:

- zmieniony wskaźnik specjalizacji Florence'a oraz
- zmodyfikowany wskaźnik centralności Christallera.

Pierwszy z nich pozwolił na ocenę poziomu aktywności przedsiębiorców w poszczególnych funkcjach gminy w odniesieniu do przeciętnej sytuacji w tym zakresie w Aglomeracji. Dzięki temu wyodrębniono funkcje wyspecjalizowane, które wyróżniają poszczególne gminy na tle całej Aglomeracji, ustalając ich poziom specjalizacji. Przyjęto, iż wartości oscylujące powyżej jedności uprawniają gminy do wskazania danego działu jako specjalistycznego, a decydującym czynnikiem określania specjalizacji są działalności wynikające z zastosowania zasobów endogenicznych. Z kolei drugi, wskaźnik centralności umożliwił zbadanie, w których działach gmina wykazuje funkcje centralne w odniesieniu do liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na tle Aglomeracji.

Wyniki analizy uwzględniają istotne znacznie działalności, które są prowadzone przez mikropodmioty. W wielu opracowaniach ten aspekt jest pomijany, a podmioty te odgrywają istotną rolę w rozwoju jednostek terytorialnych, szczególnie tych relatywnie niewielkich (pod względem liczby podmiotów i liczby ludności). Mikroprzedsiębiorstwa w dużym stopniu decydują o ich potencjale endogenicznym jednostek terytorialnych. Skonfrontowanie ze sobą obydwu miar, w połączeniu z wykorzystaniem metody eksperckiej, dało możliwość eliminacji przypadkowych wyników, a co za tym idzie pozwoliło na weryfikację i wybór tych ostatecznych.

Przeprowadzone analizy i porównania dały solidne podstawy dla określenia endogenicznych cech specyficznych dla badanych jednostek samorządu terytorialnego. Szczególną uwagę zwrócono na działy uznane przez autorów jako nowoczesne w badanych jednostkach samorządu terytorialnego, istotne z punktu widzenia podnoszenia konkurencyjności gospodarek lokalnych w ujęciu międzynarodowym i światowym. Na potrzeby opracowania wprowadzono dla nich nazwę działy zaawansowane technologicznie i kreatywne (szerzej w raporcie z etapu pierwszego).

2. Profile specjalizacji przedsiębiorstw

We współczesnej gospodarce światowej zachodzą istotne zmiany w wymiarach społeczno-gospodarczym i przestrzennym. Większość z nich dotyczy umacniania się pozycji wielkich miast oraz aglomeracji miejskich. Konsekwencją tych zmian jest nowy podział pracy w ujęciu międzynarodowym, który ma również przełożenie na wewnętrzne układy funkcjonalne w przestrzeni aglomeracji. W efekcie coraz wyraźniej rysuje się podział funkcji pomiędzy miastem centralnym a obszarem peryferyjnym aglomeracji. Miasto centralne pełni funkcje wyższego rzędu, usługowe i specjalistyczne, z kolei pozostała część aglomeracji przejmuje na siebie funkcje rolniczo-zaopatrzeniowo-usługowe. Zjawisko to nosi nazwę efektu wypychania, polegającego na przesuwaniu części funkcji miasta centralnego do pozostałych obszarów aglomeracji. Są to np. funkcje mieszkalne, przemysłowe, energetyka, oczyszczanie ścieków, częściowo służba zdrowia czy edukacja.

Podobne przekształcenia w wymiarach społecznym, gospodarczym i przestrzennym

mają miejsce w obrębie jednostek tworzących Aglomerację Wrocławską. W mieście centralnym – Wrocławiu obserwuje się spadek udziału pracujących w przemyśle i budownictwie, rośnie natomiast udział pracujących w usługach. Odmienne zjawisko ma miejsce w większości gmin Aglomeracji Wrocławskiej, które stają się zapleczem przemysłowym dla stolicy regionu. Ponadto część z nich nadal spełnia ważne funkcje związane z zaopatrzeniem i przetwórstwem rolnym. Tym samym tworzą się nowe profile społeczno-gospodarcze w układzie relacji centrum - otaczające jednostki (nowe układy pełnionych funkcji). Jednostki samorządu terytorialnego położone w obrębie Aglomeracji zdobywają nieprzypadkową specjalizację i programują swój rozwój, w oparciu o zasoby endogeniczne, w sposób zgodny z historycznymi przesłankami, własną strategią i wypracowanym wspólnie z pozostałymi partnerami kierunkiem.

Identyfikacja tych funkcji wymaga wyznaczenia ścieżek oraz poziomu specjalizacji poszczególnych jednostek terytorialnych. Wskazanie wyspecjalizowanych funkcji polega na wyznaczeniu dziedzin działalności, których znaczenie w danej jednostce jest większe niż u pozostałych. Do określenia przewag specjalizacyjnych przedsiębiorstw w jednostkach Aglomeracji Wrocławskiej wykorzystano: zmieniony wskaźnik specjalizacji Florence'a i zmodyfikowany wskaźnik centralności Christallera. Co ważne, z badania wyłączono podmioty gospodarcze, które zawiesiły działalność lub zostały postawione w stan likwidacji albo upadłości. Analizą objęto m.in. rolników indywidualnych. Szczegółowy opis przeprowadzonych badań oraz uzyskanych wyników przedstawiono w opracowaniu podsumowującym etap pierwszy. Poniżej przedstawiono syntezę wyników badania przeprowadzonego na tym etapie.

Zasoby stanowiące podstawy rozwoju społeczno-gospodarczego Aglomeracji Wrocławskiej są w dużym stopniu zdywersyfikowane zarówno w przekroju przestrzennym, jak i rodzajowym, co zostało potwierdzone w analizie, przy użyciu ww. wskaźników oraz metodą ekspercką. Kierunki rozwoju Aglomeracji są zależne w szczególności od endogenicznych skłonności społeczności i mikroinwestorów do przedsiębiorczości. W tabeli 1 przedstawiono działy, które z uwagi na aktywność przedsiębiorstw stanowią o specjalizacji badanych gmin.

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ
ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

Tabela 1. Profile specjalizacji przedsiębiorstw w gminach Aglomeracji Wrocławskiej (stan na dzień 31 maja 2010 r.)

Gmina	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
Bierutów	X	X	X					X	X						
Brzeg Dolny				X				X	X	X			X		
Czernica		X			X			X		X				X	
Długołęka		X			X			X	X					X	
Domaniów	X							X	X	X			X		
Jelcz-Laskowice					X		X	X	X		X				
Kąty Wrocławskie		X			X			X	X	X					
Kobierzyce		X				X			X			X		X	
Kostomłoty	X		X		X			X	X						
Krośnice	X		X		X			X	X						
Miękinia		X	X		X			X						X	
Oborniki Śląskie	X		X					X		X			X		
Oleśnica			X		X			X	X						X
Oława	X				X			X	X	X					
Siechnice	X							X	X	X				X	
Środa Śląska	X				X			X	X						X
Strzelin	X				X			X					X		X
Świdnica					X			X	X				X		X
Trzebnica	X				X			X					X		X
Udanin	X				X			X	X	X					
Wisznia Mała	X				X			X	X	X					
Żmigród	X				X			X	X				X		
Żórawina	X							X	X	X				X	

X – przedsiębiorstwa mikro oraz zatrudniające powyżej 9 osób

X – przedsiębiorstwa mikro

X – przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 9 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

W jednostkach wchodzących w skład Aglomeracji Wrocławskiej skłonność do przedsiębiorczości pozostaje na stosunkowo wysokim poziomie. Wysoki jest również poziom urynkowienia gospodarki (mierzony np. liczbą podmiotów prywatnych przypadających na jeden podmiot publiczny). Aktywność mikroprzedsiębiorstw wykazuje uniwersalizację działalności, co wynika z dużego zapotrzebowania rynku Aglomeracji i jego wszechstronnego rozwoju. Podmioty zarejestrowane na obszarze Aglomeracji prowadzą w dużej mierze działalność w działach zaopatrzeniowych. Powodowane jest to m.in. zapotrzebowaniem na rynkach zbytu, w miastach Aglomeracji, przede wszystkim we Wrocławiu, ale również na rynkach krajowych i zagranicznych.

Dla potrzeb opracowania wyodrębniono trzy grupy przedsiębiorstw:

1. Tworzone wyłącznie przez mikroprzedsiębiorstwa.
2. Gromadzące zarówno mikroprzedsiębiorstwa, jak również zatrudniające powyżej 9 osób.
3. Tworzone wyłącznie przez przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 9 osób, gdzie:

I – sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, dział 01 Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową

II – sekcja C Przetwórstwo przemysłowe, dział 10 Produkcja artykułów spożywczych

III – sekcja C Przetwórstwo przemysłowe, dział 16 Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania, dział 31 Produkcja mebli

IV - sekcja C Przetwórstwo przemysłowe, dział 20 Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych

V - sekcja C Przetwórstwo przemysłowe, działy 22, 23, 25 Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych, Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń

VI - sekcja C Przetwórstwo przemysłowe, dział 26 Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA
AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

VII - sekcja C Przetwórstwo przemysłowe, działy 27, 29 Produkcja urządzeń elektrycznych, Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli

VIII – sekcja F Budownictwo, działy 41, 42, 43 Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków, Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej, Roboty budowlane specjalistyczne

IX - sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, działy 45, 46, 47

X – sekcja H Transport i gospodarka magazynowa, dział 49 Transport lądowy oraz transport rurociągowy

XI – sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, dział 56 Działalność usługowa związana z wyżywieniem

XII – sekcja J Informacja i komunikacja, dział 62 Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana

XIII – sekcja L, dział 68 Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

XIV - sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, działy 69, 70, 71, 73, 74 Działalność prawnicza, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe, Działalność firm centralnych (ang. *head offices*); doradztwo związane z zarządzaniem, Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne, Reklama, badanie rynku i opinii publicznej, Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

XV – sekcje P Edukacja, dział 85 i Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, dział 86 Opieka zdrowotna

Endogeniczne uwarunkowania jednostek samorządu terytorialnego oraz zgłaszany popyt wpływają na alokowanie przedsiębiorczości w dziale 1 PKD, określającym szeroko pojęte rolnictwo, hodowlę, łowiectwo wraz z działalnością usługową wspomagającą rolnictwo i następującą po zbiorach. Mikropodmioty w Aglomeracji Wrocławskiej praktycznie we wszystkich gminach charakteryzują się znacznym odsetkiem działalności prowadzonych w tym zakresie. Jest to uzasadnione potrzebami własnymi oraz zapotrzebowaniem na rynku regionu i w szerszym otoczeniu.

Zaopatrzenie ludności dla zaspokojenia jej potrzeb oraz potrzeb podmiotów działu 1 zapewniają działy 46 i 47 PKD. Dział 46 PKD odnosi się do handlu hurtowego z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi, co oznacza m.in. sprzedaż hurtową realizowaną na zlecenie. Działalność agentów koncentruje się na sprzedaży towarów różnego rodzaju: od płodów rolnych i żywych zwierząt począwszy, poprzez odzież, żywność, napoje, na sprzętach AGD, maszynach i narzędziach technologii informacyjnej i komunikacyjnej skończywszy. Dział ten skupia znaczną liczbę mikroprzedsiębiorstw w niemal wszystkich gminach Aglomeracji. Ponadto w dziale tym funkcjonują również liczne firmy zatrudniające powyżej 9 pracowników.

Dział 47 porusza się w obszarze handlu detalicznego, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi. Sprzedaż ta odnosi się do sprzedaży detalicznej: prowadzonej w wyspecjalizowanych i niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych; paliw do pojazdów silnikowych na stacjach paliw; narzędzi technologii informacyjnej i komunikacyjnej prowadzonej w wyspecjalizowanych sklepach; artykułów użytku domowego prowadzonej w wyspecjalizowanych sklepach; wyrobów związanych z kulturą i rekreacją prowadzonej w wyspecjalizowanych sklepach; prowadzonej na straganach i targowiskach, wysyłkowej i przez internet. Tak szerokie ujęcie tego działu sprawia, że można przyjąć specjalizację prawie wszystkich gmin Aglomeracji w tym zakresie; dotyczy to zarówno mikro jak i większych przedsiębiorstw.

Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi oraz ich naprawa (dział 45 PKD) stanowią istotny dział gospodarki wielu lokalnych ośrodków. W obszarze Aglomeracji Wrocławskiej tworzona jest specjalizacja mikropodmiotów w tym zakresie wokół lokalnych centrów, tzn. w gminach: Długołęka, Oleśnica, Siechnice, Świdnica i Trzebnica. W przestrzeni Aglomeracji Wrocławskiej wykształciła się także specjalizacja części gmin w zakresie działu 49 PKD transport lądowy oraz rurociągowy. Specjalizacja gmin w tym dziale wynika głównie z potrzeby uzupełnienia sieci transportu na terenie Aglomeracji. Mikroprzedsiębiorstwa w tym dziale są zlokalizowane głównie w gminach położonych najbliżej Wrocławia.

Intensywność alokacji przedsięwzięć na terenie Aglomeracji została skoncentrowana na szeroko pojętej działalności budowlanej wraz z usługami

specjalistycznymi dla budownictwa. Działy 41-43 są kolejnymi stanowiącymi źródło utrzymania w niemal wszystkich gminach. Wynika to z jednej strony z procesów urbanizacji zachodzących w mniejszych jednostkach terytorialnych; z drugiej strony przedsiębiorstwa mikro i małe znajdują lepsze zaplecze do funkcjonowania oraz popyt na ich działalność w niewielkich jednostkach terytorialnych. Wielkie inwestycje budowlane we Wrocławiu wymagają ponoszenia dużych nakładów oraz szybkiej realizacji przedsięwzięcia, czego nie mogą zrobić mniejsze podmioty. W celu utrzymania rynku budowlanego na wysokim poziomie świadczenia usług, w Aglomeracji Wrocławskiej rozwijają się specjalistyczne usługi z tego zakresu, np.: rozbiórka i przygotowanie terenu pod budowę, wykonywanie instalacji elektrycznych, wodno-kanalizacyjnych i pozostałych instalacji budowlanych, wykonywanie robót budowlanych wykończeniowych, wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych. Część z usług specjalistycznych w budownictwie może być wiązana z gałęziami o niosącymi ze sobą wysoką technologię i kreatywnymi. Niemal we wszystkich gminach szeroko rozwinęły przedsiębiorstwa usług specjalistycznych z działy budownictwa.

Z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego przestrzeni Aglomeracji Wrocławskiej niezbędna staje się specjalizacja w gałęziach związanych z kapitałochłonnością, wiedzochłonnością oraz usługami wyższego rzędu. Gałęzie te wymagają nakładów na podnoszenie poziomu zasobu ludzkiego, niosą ze sobą nowości techniczne i technologiczne, innowacje oraz reprezentują one dziedziny zaawansowane i kreatywne. Działy, w których poszczególne gminy wykazują specjalizację - często jest ona jeszcze w fazie załączkowej, ale rokuje pozytywnie na przyszłość, to w szczególności:

- działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana;
- działalność prawnicza, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe;
- działalność firm centralnych (ang. *head offices*);
- doradztwo związane z zarządzaniem;
- działalność w zakresie architektury i inżynierii;
- badania i analizy techniczne;
- reklama, badanie rynku i opinii publicznej oraz
- pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Inne typy działalności, występujące na obszarze Aglomeracji, które zakwalifikowano do usług wyższego rzędu to m.in.:

- działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczeniowe; w tym: działalność maklerska powiązana z rynkiem papierów wartościowych i towarów giełdowych;
- zarządzanie rynkami finansowymi i funduszami emerytalnymi;
- działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (dział 68 PKD), np. kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek, wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości wykonywana na zlecenie.

Ostatnie godne podkreślenia przewagi dotyczą działów związanych z edukacją i ochroną zdrowia. Dotyczy to zwłaszcza gmin otaczających Wrocław oraz średnich miast Aglomeracji. Usługi te charakteryzuje w większości przypadków wysoka jakość. Ponadto podejmowane są działania w celu modernizacji i rozbudowy placówek je świadczących. Jest to o tyle ważne, że jakość tych usług kształtuje w znacznym stopniu poziom życia, decyduje o atrakcyjności lokalizacji oraz pozwala na rozwój zasobów ludzkich.

3. Przewagi endogeniczne gmin – synteza wyników badań z etapów pierwszego i drugiego

Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład Aglomeracji Wrocławskiej posiadają wiele zasobów endogenicznych, które już są lub mogą stać się w bliskiej perspektywie ich przewagami o charakterze endogenicznym. Jednocześnie Aglomeracja jako całość posiada wiele atutów wewnętrznych, które umożliwiają jej bycie konkurencyjnym w wymiarze krajowym i międzynarodowym m.in. w aspekcie atrakcyjności inwestycyjnej, mieszkaniowej czy turystycznej.

Przeprowadzona weryfikacja potwierdza poprawność wniosków sformułowanych na etapie pierwszym badania, z których najważniejsze to:

- jednostki w wyniku procesów historycznych ukształtowały swój własny profil, w którym można wyróżnić elementy unikatowe,

- profil ten w dużej mierze uzależniony jest od lokalizacji i funkcji wykształconych w przeszłości,
- występują nie w pełni zinternalizowane zasoby endogeniczne o charakterze interakcyjnym (często synergicznym), które stanowią o potencjale do wykorzystania w najbliższej przyszłości,
- gminy w coraz większym stopniu umieją organizować społeczności lokalne wokół własnych zasobów, określonych postaw i wartości,
- ukształtowany system jest wynikiem skomplikowanej interakcji o charakterze horyzontalnym i wzrastającej elastyczności powiązań, w którym każda z jednostek ma określoną wartość,
- złożoność systemu wzrasta i przejawia się większą aktywnością gmin, co pogłębia komplementarność między strefą centralną i zewnętrzną,
- kształtuje się sieciowy system funkcjonowania analizowanych gmin, co wzmacnia rolę całego układu w kraju jak i w przekroju międzynarodowym.

Powiązania między centrum a obszarami je otaczającymi w wielu wypadkach prowadzą do powstawania bardzo pożądanego efektu synergii. Aby go osiągnąć, musi zaistnieć zgodna współpraca podmiotów, a zyski z niej płynące powinny zadowalać wszystkie zaangażowane podmioty. Obecnie podejmowane działania powinny iść w kierunku umacniania tych przewag oraz poszukiwania relacji synergicznych. Przewagi endogeniczne można analizować w kilku grupach; ze względu na ich źródło możemy wymienić:

- przewagi oparte na zasobach ludzkich,
- przewagi oparte na zasobach kapitałowych,
- przewagi oparte na zasobach naturalnych.

Wśród kluczowych atutów endogenicznych, wyróżniających gminy Aglomeracji Wrocławskiej w wymiarze regionalnym i krajowym, w toku prowadzonych badań odnotowano przewagi zaliczane do pięciu grup:

1. Związane z potencjałem gospodarczym (podmiotów gospodarczych oraz samorządów terytorialnych).
2. Wynikające z rozwoju społeczeństwa.

3. Związane z cechami rynku pracy.
4. Dotyczące sfery przyrodniczej i dziedzictwa kulturowego.
5. Związane z dostępnością komunikacyjną.

Grupy te zostały wyłonione na podstawie wniosków z badania przeprowadzonego na etapie pierwszym oraz bazując na grupach tematycznych określonych w ankiecie (etap drugi), w którym badano silne strony w zakresie: aktywów naturalnych, wybranych aktywów ekonomicznych: potencjału przedsiębiorstw, rynku pracy, lokalizacji i jej atrakcyjności, dostępności usług okołobiznesowych, wybranych aktywów społecznych: wykształcenia, aktywów organizacji społecznych, infrastruktury społecznej: dostępności i jakości usług edukacyjnych, dostępności i jakości usług medycznych i społecznych, infrastruktury technicznej: transportu, sieci teleinformatycznych, wody, kanalizacji, gazu, energii elektrycznej, odpadów oraz infrastruktury mieszkaniowej.

W tabeli 2 skupiono się na wskazaniu głównych przewag gmin Aglomeracji Wrocławskiej, zastosowano w tym celu metodę ekspercką, uwzględniającą analizę statystyczną i opinię władz poszczególnych jednostek pozyskaną za pomocą badania ankietowego. Ustalone w ten sposób przewagi szczególnie umacniają pozycję gmin w otoczeniu bliższym i dalszym. Zdaniem ekspertów opisane silne strony w żaden sposób nie deprecjonują pozostałych walorów jednostek terytorialnych. Wręcz odwrotnie odpowiednia gospodarka i promocja wskazanych, potencjalnych dziedzin przewagi, w długim okresie może prowadzić do przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego. W Aglomeracji Wrocławskiej działalność gmin została skupiona w dużej mierze na zaspokojeniu potrzeb mieszkańców, z tego powodu w gminach zostały rozwinięte takie działy jak: rolnictwo, handel i budownictwo. Działalność gmin w tym zakresie, choć w głównej mierze zaopatruje rynek wewnętrzny, to w części jest kierowana do otoczenia bliższego i dalszego. Należy tu wymienić w szczególności produkcję przemysłową np. artykułów spożywczych, chemicznych, maszyn i urządzeń czy środków transportu (tabela 2).

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ
ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

Tabela 2. Atuty endogeniczne jednostek samorządu terytorialnego Aglomeracji Wrocławskiej – synteza wyników badań z etapów pierwszego i drugiego

A. Sfera gospodarcza

Gminy	Dziedziny	Gospodarka							
		Aktywność przedsiębiorczości endogenicznej	Potencjał podmiotów gospodarczych*	Urynkowanie gospodarki	Finansowe podstawy gospodarki lokalnej	Skłonność do inwestowania gminy	Atrakcyjność dla lokalizacji przedsiębiorstw wysokiej technologii i kreatywnych	Kondycja społeczno-ekonomiczna	Aktywność ludności
Bierutów			X				X		
Brzeg Dolny			X		X			X	X
Czernica			X				X		X
Długołęka		X	X						
Domaniów			X						
Jelcz-Laskowice		X	X					X	
Kąty Wrocławskie		X	X				X	X	X
Kobierzyce			X		X	X	X		
Kostomłoty		X	X	X				X	
Krośnice			X		X	X			
Miękinia			X						
Oborniki Śląskie			X					X	

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ
ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

Gminy	Dziedziny	Gospodarka								
		Aktywność przedsiębiorczości endogenicznej	Potencjał podmiotów gospodarczych*	Urynkowanie gospodarki	Finansowe podstawy gospodarki lokalnej	Skłonność do inwestowania gminy	Atrakcyjność dla lokalizacji przedsiębiorstw wysokiej technologii i kreatywnych	Kondycja społeczno-ekonomiczna	Aktywność ludności	Czynniki twarde opisujące gospodarke
Oleśnica		X	X					X		
Oława			X							
Siechnice			X	X			X	X		X
Strzelin			X							
Środa Śląska			X				X			
Świdnica		X	X						X	
Trzebnica		X	X							
Udanin			X						X	
Wisznia Mała			X				X			
Wołów			X				X	X	X	
Żmigród			X				X			
Żórawina			X						X	X

* - Potencjał podmiotów gospodarczych obejmuje działy: rolnictwo, przemysł ciężki, przemysł przetwórczy, budownictwo, handel, usługi niższego rzędu, usługi wyższego rzędu i działy kreatywne.

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ
ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

B. Sfera społeczna

Dziedziny Gminy	Społeczeństwo						
	Zasób ludzki - analiza jakościowa	Zasób ludzki - analiza ilościowa	Zaopatrzenie w infrastrukturę społeczną i jej dostępność	Ekonomiczne obciążenie społeczeństwa (niski wskaźnik)	Zaległości opłat czynszowych (niski wskaźnik)	Czynniki miękkie w społeczeństwie	Dostęp do wiedzy (wysokiej jakości szkolnictwo)
Bierutów							
Brzeg Dolny							
Czernica							X
Długołęka		X					
Domaniów	X		X	X			X
Jelcz-Laskowice	X			X			
Kąty Wrocławskie					X		
Kobierzyce							
Kostomłoty						X	
Krośnice							
Miękinia		X	X			X	X
Oborniki Śląskie	X						X

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ
ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

Dziedziny Gminy	Społeczeństwo						
	Zasób ludzki - analiza jakościowa	Zasób ludzki - analiza ilościowa	Zaopatrzenie w infrastrukturę społeczną i jej dostępność	Ekonomiczne obciążenie społeczeństwa (niski wskaźnik)	Zaległości opłat czynszowych (niski wskaźnik)	Czynniki miękkie w społeczeństwie	Dostęp do wiedzy (wysokiej jakości szkolnictwo)
Oleśnica			X				
Oława							X
Siechnice							
Strzelin					X		
Środa Śląska		X					X
Świdnica			X				
Trzebnica			X				
Udanin					X		
Wisznia Mała	X			X	X		
Wołów							
Żmigród		X					X
Żórawina	X			X			

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA
AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

C. Rynek pracy

Dziedziny Gminy	Rynek pracy			
	Ludność w wieku produkcyjnym	Odsetek bezrobotnych pozostających dłużej bez pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych (niski wskaźnik)	Potencjał niewykorzystanego zasobu ludzkiego (niski wskaźnik)	Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały
Bierutów				
Brzeg Dolny				
Czernica				X
Długolęka				
Domaniów				
Jelcz-Laskowice	X			
Kąty Wrocławskie				
Kobierzyce				X
Kostomłoty				
Krośnice				
Miękinia				
Oborniki Śląskie				
Oleśnica				
Oława				
Siechnice				X
Strzelin		X		
Środa Śląska				
Świdnica		X	X	
Trzebnica				
Udanin				
Wisznia Mała	X			
Wołów				
Żmigród				
Żórawina	X			

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA
AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

D. Sfera przyrodnicza

Gminy	Dziedziny	Sfera przyrodnicza			
		Zasoby naturalne	Skłonność do inwestowania w ochronę środowiska	Walory turystyczno-przyrodnicze	Wykorzystanie odnawialnych zasobów energii
Bierutów		X		X	X
Brzeg Dolny			X		
Czernica			X		
Długołęka				X	
Domaniów					
Jelcz-Laskowice					
Kąty Wrocławskie					
Kobierzyce					
Kostomłoty					
Krośnice		X	X	X	
Miękinia					
Oborniki Śląskie				X	X
Oleśnica					
Oława			X		X
Siechnice					
Strzelin		X		X	
Środa Śląska					
Świdnica					
Trzebnica					
Udanin		X	X		
Wisznia Mała					
Wołów		X		X	
Żmigród		X		X	
Żórawina					

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA
AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

E. Komunikacja

Gminy	Dziedziny	Komunikacja				Dostępność usług transportu prywatnego, zbiorowego
		Infrastruktura drogowa	Nasylenie połączeń komunikacyjnych	Dostępność usług transportu kolejowego	Dostępność usług transportu autobusowego	
Bierutów		X				
Brzeg Dolny		X				
Czernica						
Długołęka			X			
Domaniów		X				
Jelcz-Laskowice						
Kąty Wrocławskie						
Kobierzyce		X				
Kostomłoty		X				
Krośnice						
Miękinia		X				
Oborniki Śląskie						
Oleśnica		X	X			
Oława			X	X		
Siechnice						
Strzelin						
Środa Śląska			X		X	
Świdnica						
Trzebnica			X		X	X
Udanin		X				
Wisznia Mała						
Wołów						
Żmigród						
Żórawina						

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu i wyników badania ankietowego.

W gminie Bierutów, zgodnie z opinią władz, przewaga została skupiona na kształtowaniu atrakcyjności dla lokalizacji przedsiębiorstw wysokiej technologii i kreatywnej. Ułatwieniem dostępności układu lokalnego dla inwestycji staje się stosunkowo dobry stan infrastruktury drogowej. W głównej mierze należy zwrócić uwagę na kreowaną przewagę w dziale roboty budowlane specjalistyczne. Zachętą do inwestowania w tym obszarze oraz do przyciągania turystów są zasoby naturalne, w tym zasoby sfery przyrodniczej i walory

turystyczno-krajobrazowe. W gminie wyróżnikiem stają się inwestycje w produkcję artykułów spożywczych oraz wyrobów z wikliny i drewna.

W gminie Brzeg Dolny jednym z podstawowych źródeł utrzymania jest przemysł przetwórczy, który pociąga za sobą rozwój usług wyższego rzędu. Jednocześnie umacnia się pozycja firm operujących w dziale roboty budowlane specjalistyczne. Silną stroną przestrzeni lokalnej stanowi obecność dużych firm szeroko pojętego przemysłu chemicznego. Obsługa przemysłu przetwórczego, chemicznego, usług budowlanych specjalistycznych i ludności zadecydowała o budowie przewagi w zakresie działu transport lądowy (kolejowego, drogowego) i rurociągowy. W jednostce tworzony jest załączek lokalnego centrum działalności związanej z obsługą nieruchomości, dotyczącej kupna i sprzedaży nieruchomości na własny rachunek, wynajmu i zarządzania oraz obsługi rynku nieruchomości wykonywanej na zlecenie (obróć i zarządzanie). Gmina również wykazuje dużą skłonność do inwestycji w zakresie ochrony środowiska.

W gminie wiejskiej Czernica jest ułatwiony dostęp do wiedzy poprzez inwestowanie w utrzymanie szkolnictwa na wysokim poziomie oraz dostępności do nowości technicznych z tego zakresu. Wysokie pozostaje saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały, co wynika m.in. korzystnej z renty położenia. Wzmocnienie dla gospodarki lokalnej stanowią mikroprzedsiębiorstwa skoncentrowane wokół produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych oraz produkcji metalowych wyrobów gotowych (z wyłączeniem maszyn i urządzeń). Gmina stanowi swego rodzaju centrum dla działalności budowlanej szeroko pojętej (roboty budowlane związane z wznoszeniem budynków oraz roboty budowlane specjalistyczne). Oznacza to, że tworzone są powiązania z kolejnymi etapami działalności tego typu. Na potrzeby rynku rozwijany jest dział transportu lądowego oraz transportu rurociągowego. Na zmianę kierunku rozwoju gminy wskazuje pojawianie się mikroprzedsiębiorstw działających w zakresie gospodarki nowoczesnej (działalność firm centralnych, doradztwo związane z zarządzaniem, działalność w zakresie architektury i inżynierii, badania i analizy techniczne). Jakość życia w gminie wzmacnia dostępność infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia.

W gminie wiejskiej Długołęka przewaga konkurencyjna jest kształtowana poprzez wysoki poziom endogenicznej aktywności przedsiębiorstw. Gminę cechuje ponadto wysoka jakość infrastruktury transportowej. Dodatnie saldo migracji na pobyt stały utrzymuje się na wysokim poziomie. Stosunkowo widoczna jest przewaga gminy związana z produkcją

metalowych wyrobów gotowych, artykułów spożywczych oraz specjalistycznych robót budowlanych. Przewagę jednostki stanowi również wielość firm handlu hurtowego i detalicznego pojazdami samochodowymi i ich naprawy oraz działu transportu lądowego i rurociągowego. Zmianę kierunków rozwoju wprowadza budowa przewagi w działach nowoczesnych, tzn. działalność firm centralnych, doradztwo związane z zarządzaniem, działalność w zakresie architektury i inżynierii, badania i analizy techniczne). Jakość życia w gminie wzmacnia dostępność infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia i edukacji.

W gminie wiejskiej Domaniów charakterystyczny jest wysoki poziom zaopatrzenia w infrastrukturę społeczną i jej dostępności. Gmina również inwestuje w zaplecze szkolnictwa, co wspomaga jakość rozwoju zasobu ludzkiego. Jednocześnie na stosunkowo wysokim poziomie pozostaje stan infrastruktury drogowej. Jednostka wykazuje specjalizację w zakresie rolnictwa, jednakże aktywizuje się również w zakresie specjalistycznych usług budowlanych i transportu lądowego oraz rurociągowego. Charakterystyczne dla gminy jest tworzenie niewielkiego lokalnego ośrodka związanego z obsługą rynku nieruchomości. Stosunkowo wysoki wskaźnik udziału podmiotów publicznych w podmiotach ogółem, przy jednoczesnym wysokim poziomie przedsiębiorczości (liczba podmiotów na 1 tys. mieszkańców), zapewnia stabilny rozwój społeczno-gospodarczy.

W gminie Jelcz-Laskowice gospodarka oparta jest na wysokiej jakości zasobu ludzkiego, a co za tym idzie wskaźnik ekonomicznego obciążenia społeczeństwa pozostaje dla tej gminy bardzo dobry (wysoki wskaźnik ludności w wieku produkcyjnym). W długim okresie powinno przynieść to wymierne efekty. W gminie tej w szybkim tempie rozwija się przemysł przetwórczy oraz wsparcie go przez szeroko pojęte usługi (wyższego i niższego rzędu). Dla ośrodka tego atutem staje się rozwój przedsiębiorstw z działu produkcji metalowych wyrobów gotowych i urządzeń, które są poszukiwane na rynkach ponadlokalnych. Szybkość rozwoju gminy determinuje intensywność rozwoju działalności związanych ze specjalistycznymi robotami budowlanymi, a przy uwzględnieniu renty położenia następuje ukierunkowanie na rozwój firm transportowych. Obsługą rynku zajmują się liczne firmy handlu detalicznego oraz prowadzące działalność usługową związaną z wyżywieniem.

Mieszkańcy gminy Kąty Wrocławskie starają się samodzielnie pobudzać aktywność gospodarczą gminy, na co wskazuje stosunkowo wysoka endogeniczna aktywność społeczności. Działalność ta skierowana jest głównie na usługi niższego rzędu, przez co kondycja społeczno-ekonomiczna gminy i jej ludności jest na dobrym poziomie, o czym może

świadczą m.in. niski wskaźnik zaległości opłat czynszowych. W gminie intensywnie rozwija się rynek budownictwa wraz z usługami specjalistycznymi w tym zakresie. Charakterystyczna dla gminy jest działalność w zakresie transportu. Podobnie jak w części ośrodków lokalnych, również i tu budowane jest lokalne centrum obsługi nieruchomości. W gminie funkcjonują sprawnie podmioty z branż artykułów spożywczych i tworzyw sztucznych.

Gmina Kobierzyce swoją przewagę opiera na rynku usług niższego i wyższego rzędu. Wsparciem dla gospodarki staje się polityka finansowa władz oraz skłonność do inwestowania gminy, co umacnia kondycję społeczno-ekonomiczną tego obszaru. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi gminy pozostaje według władz gminy infrastruktura drogowa. Wysokie pozostaje dodatnie saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały. Bliskość Wrocławia oraz rozwój przemysłu wpływają na tworzenie przewagi w zakresie budownictwa i specjalistycznych usług budowlanych, a także sieci transportowych. W obrębie nowoczesnych technologii i usług wyższego rzędu rozwija się działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działanie firm centralnych i doradztwo związane z zarządzaniem. Następuje także specjalizacja w kierunku obsługi nieruchomości.

Gmina Kostomłoty ma charakter rolniczy, sprawnie funkcjonują na jej terenie przedsiębiorstwa świadczące usługi powiązane z rolnictwem. Ponadto wykształcona została specjalizacja w zakresie specjalistycznych robót budowlanych. W gminie operują podmioty zajmujące się produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych. Atutem gminy jest dodatnie saldo migracji oraz wysoki poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. Wysokie wartości przyjmuje wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców. Stosunkowo wysoki wskaźnik udziału podmiotów publicznych w podmiotach ogółem, przy jednoczesnym wysokim poziomie przedsiębiorczości (liczba podmiotów na 1 tys. mieszkańców), zapewnia stabilny rozwój społeczno-gospodarczy.

W gminie wiejskiej Krośnice, oprócz rolnictwa, leśnictwa i ich obsługi, zaznacza się stosunkowo duży potencjał podmiotów gospodarczych w zakresie przemysłu przetwórczego. Polityka finansowa gminy oraz skłonność władz do inwestycji wspomagają jej rozwój społeczno – gospodarczy. Istotnym elementem są zasoby naturalne gminy oraz skłonność władz do inwestowania w ochronę środowiska. Gmina pełni funkcje zaopatrzeniowe oparte na specjalizacji w pozyskaniu drewna. Jednocześnie gmina wyróżnia się w zakresie produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów z drewna.

WERYFIKACJA CECH I ZIDENTYFIKOWANIE ATUTÓW KAŻDEJ Z JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO ORAZ ATUTÓW WSPÓLNYCH DLA AGLOMERACJI WROCŁAWSKIEJ

W gminie wiejskiej Miękinia rozwija się przemysł przetwórczy. Gmina stwarza dobre warunki dla życia ludności, gdyż na wysokim poziomie jest zaopatrzenie w infrastrukturę społeczną oraz jej dostępność, co przekłada się również na dostęp do infrastruktury szkolnej oraz ma wpływ na rozwój czynników miękkich, decydujących o jakości życia. Zaopatrzeniowy charakter gminy wynika z rozwoju działów związanych z rolnictwem i produkcją artykułów spożywczych. Silnie rozbudowuje się produkcja wyrobów z drewna, korka i słomy. W gminie intensywnie rozwijana jest działalność budowlana, transport oraz produkcja pozostałych mineralnych surowców i metalowych wyrobów gotowych. Atutem gminy są dodatnie saldo migracji wewnętrznej oraz dodatni przyrost naturalny.

Aktywność ludności w powiązaniu z endogeniczną aktywnością przedsiębiorstw składają się na przewagę gminy Oborniki Śląskie w przestrzeni Aglomeracji Wrocławskiej. Przewaga ta wspierana jest jakością szkolnictwa i ochrony zdrowia. Charakterystyczne dla gminy są jej walory turystyczno-przyrodnicze. Z punktu widzenia władz gminy przewagę zyskuje gmina w zakresie odnawialnych zasobów energii. Ułatwieniem dla mobilności społeczeństwa gminy jest jej dostępność dla usług transportu kolejowego. Gmina stanowi lokalny ośrodek obrotu nieruchomości. Rozwija się tutaj mocna strona gminy w zakresie specjalistycznych usług budowlanych i transportu. Budowa przewagi zostaje oparta na kierunkach związanych z nową gospodarką, tzn. działalności w zakresie architektury i inżynierii, badań i analizy technicznej, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej.

W gminie miejskiej Oleśnica notuje się wysoki poziom endogenicznej aktywności przedsiębiorstw, co wpływa na dobrą kondycję społeczno-ekonomiczną. W jednostce jako przewagę można zaznaczyć zaopatrzenie w infrastrukturę społeczną i jej dostępność oraz szkolnictwo z stosunkowo dobrym dostępem do nowych rozwiązań technicznych. To wszystko decyduje o stosunkowo dobrych warunkach życia. Przewagą jest dodatni, wysoki przyrost naturalny oraz wyposażenie w wodociągi, kanalizację i dostęp ludności do oczyszczalni ścieków. Jednocześnie infrastruktura transportowa zapewnia dobre skomunikowanie w ramach Aglomeracji, jak i z jej otoczeniem. Kolejny atut to wysoki udział dochodów własnych w dochodach gminy.

W Oławie oprócz podstawowych działów gospodarki niezbędnych do zaopatrzenia, intensywnie rozwija się przemysł przetwórczy, a poziom urynkowania gospodarki jest stosunkowo wysoki. Gmina zaopatrzyła społeczeństwo dostęp do dobrze wyposażonego szkolnictwa. Ludność z łatwością może się poruszać w przestrzeni Aglomeracji i poza nią

dzięki nasyceniu połączeń komunikacyjnych. Gmina chętnie inwestuje w ochronę środowiska. Rozwój społeczno-gospodarczy gminy wskazuje na potrzebę działalności w zakresie usług budowlanych, co jest konsekwentnie realizowane i przynosi efekty w postaci przewagi zarówno w dziale wznoszenia budynków i budowli jak i specjalistycznych usług budowlanych. Przewagą jest niski odsetek długotrwale bezrobotnych (pozostających bez pracy ponad 1 rok), a także dodatni przyrost naturalny i dodatnie wysokie saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały.

Siechnice rozwijają podstawowe działy niezbędne do funkcjonowania społeczeństwa oraz działające również w tym celu usługi niższego rzędu. Wysoki stopień urynkowania gospodarki lokalnej przekłada się na dobrą kondycję społeczno-ekonomiczną, przez co czynniki twarde opisujące gospodarkę, ukazują ją w pozytywnym świetle. Wydatki inwestycyjne gminy na 1 mieszkańca utrzymują się na relatywnie wysokim poziomie. Zgodnie z opinią władz gminy jest ona atrakcyjną przestrzenią dla lokalizacji przedsiębiorstw wysokiej technologii i kreatywnych, z uwagi na bliskość Wrocławia. Dodatnie saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały jest dla tej gminy wysokie. Gmina wykazuje zdecydowanie rolniczy charakter, chociaż rozwija się również w zakresie szeroko pojętego budownictwa. Gminę wyróżnia udział dużych firm z działów zaawansowanych.

W charakterystyce gminy Strzelin istotną rolę odkrywa przemysł wydobywczy oraz szeroko pojęte usługi wyższego i niższego rzędu. Aktywność gminy przyczynia się do niskiego wskaźnika zaległości opłat czynszowych. Udział dochodów własnych w budżecie gminy jest stosunkowo wysoki. Gmina ma charakter rolniczy, jednak przewaga jest tworzona również w zakresie działalności budowlanej. Atutem jest niski odsetek długotrwale bezrobotnych (pozostających bez pracy ponad 1 rok). Stosunkowo wysoki wskaźnik udziału podmiotów publicznych w podmiotach ogółem, przy jednoczesnym wysokim poziomie przedsiębiorczości (liczba podmiotów na 1 tys. mieszkańców), zapewnia stabilny rozwój społeczno-gospodarczy.

Jedną z podstaw gospodarki gminy Środa Śląska jest rozwój usług wyższego rzędu. Władze gminy określają ją, jako atrakcyjną przestrzeń dla lokalizacji przedsiębiorstw wysokiej technologii i kreatywnych. Wielkość zasobu ludzkiego jest duża, może on korzystać z dobrze wyposażonego szkolnictwa. Dostępność komunikacyjna gminy jest na wysokim poziomie, przyczynia się do tego infrastruktura drogowa oraz połączenia zbiorowymi środkami komunikacji. Łatwość transportu, atrakcyjność inwestycyjna i walory położenia warunkują

przewagę na rynku robót budowlanych wraz z usługami specjalistycznymi i robotami budowy obiektów inżynierii lądowej i wodnej.

W gminie miejskiej Świdnica rozwój gospodarczy został oparty na endogenicznej aktywności przedsiębiorczości, przemyśle przetwórczym, budownictwie i handlu. Dywersyfikacja działalności wpływa na stabilność gospodarki. Gminę charakteryzuje wysoki stopień aktywizacji ludności. Zaopatrzenie w infrastrukturę, jej dostępność oraz dobrze przygotowane szkolnictwo budują podstawy do wysokiej jakości życia. Ukierunkowanie rozwoju doprowadziło do tego, że stosunkowo niewielki odsetek ludności pozostaje bez pracy w długim okresie w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych; niewielki odsetek ludności jest oznaczany, jako niewykorzystany zasób siły roboczej. Uniwersalny rozwój gminy powoduje wielość działów specjalistycznych, rozwijających się na tym terenie, takich jak: nowoczesna technologia i kreatywna gospodarka, w tym działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz doradztwem związanym z zarządzaniem. Silną stroną gminy stanowi zaplecze zaspokajania potrzeb społecznych, wynikające z intensywnego rozwoju takich działów jak: edukacja i ochrona zdrowia; działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna, działalność organizacji członkowskich itp.

Trzebnica rozwija się w sposób uniwersalistyczny, co daje szansę na stabilny rozwój społeczno-gospodarczy. Oprócz podstawowego zaopatrzenia gminy rozwija przemysł przetwórczy i szeroko pojęte usługi. Endogeniczna aktywność przedsiębiorstw jest na wysokim poziomie. Gmina jest również dobrze skomunikowana. Obsługą połączeń zbiorowych zajmuje się zarówno sektor publiczny jak i prywatny. Przewaga konkurencyjna gminy wzmocniona jest poprzez duży udział sadownictwa w rozwoju gminy oraz wpływ wysokiej jakości służby zdrowia na ten obszar. Oprócz charakteru rolniczego gmina wyróżnia się w zakresie rynku budowlanego i jego obsługi. Zaletą staje się grupowanie w tej przestrzeni przedsiębiorstw z zakresu produkcji metalowych wyrobów gotowych. Gmina w długim okresie wypracowała specjalizację w zakresie opieki zdrowotnej. Zapewniona została również infrastruktura na działalności edukacyjnej. Charakterystyczna jest obecność organizacji komercyjnych, związków zawodowych i pozostałych organizacji. Kreatywność i nowoczesność gospodarki jest wzmocniana poprzez silne przewagi gminy w zakresie działów związanych z nowoczesną technologią i kreatywnych.

Gmina wiejska Udanin jako bazę realizacji potrzeb posiada stosunkowo dobrze rozwinięte rolnictwo oraz przemysł przetwórczy, wspomagają działalność tego rynku usługi

niższego rzędu. W gminie dominują gleby bardzo dobre i dobre, a produkcja rolna ukierunkowana została na uprawy polowe. W jednostce w stosunkowo dobrym stopniu rozwijany jest rynek usług budowlanych. Stanowi ona również rozwijający się rynek działalności związanej z produkcją wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. W stosunkowo istotny sposób rozwinięty został handel na tym obszarze. Względna stabilizacja społeczno-gospodarcza przyczynia się do niskiego wskaźnika zaległości opłat czynszowych. Zaznacza się tu wsparcie środowiska naturalnego poprzez proporcjonalnie wysoką skłonność do inwestowania w ochronę środowiska. Władze gminy widzą możliwości rozwojowe w zasobach przyrody, związanych z czystym powietrzem, żyznością gleb, otoczeniem przez lasy. Atutem gminy jest wysoki poziom wskaźnika przedsiębiorczości i aktywności społecznej.

Gospodarka gminy wiejskiej Wisznia Mała wspierana jest przez rozwój sektora usług (głównie niższego rzędu). Oprócz ewidentnego charakteru rolniczego w gminie tworzona jest przewaga w zakresie rynku budowlanego oraz tworzy się przesłanki do rozwoju rynku artykułów spożywczych. W istotnym zakresie w gminie rozwija się szeroko rozumiany handel. Z punktu widzenia władz gminy jest to obszar atrakcyjny do lokalizacji przedsiębiorstw wysokiej technologii i kreatywnych, przede wszystkim z uwagi na położenie względem Wrocławia. Jakość zasobu ludzkiego powiązana z ekonomicznym obciążeniem społeczeństwa zapewnia w długim okresie wzrost gospodarki. Gmina jest stosunkowo dobrze skomunikowana. Cechuje ją dodatni przyrost naturalny oraz wysokie dodatnie saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały.

Władze miasta Wołów wskazały ten teren jako atrakcyjną przestrzeń dla lokalizacji przedsiębiorstw wysokiej technologii i kreatywnych. W opinii władz przestrzeń ta wykazuje dużą przewagę w zakresie naturalnych walorów środowiska, np.: lasy, czyste powietrze, dzika przyroda, krajobrazy. Analiza przewagi komparatywnej wskazuje na osiągnięcie efektów dodatnich w aktywności społecznej. Stosunkowo wysoki wskaźnik udziału podmiotów publicznych w podmiotach ogółem, przy jednoczesnym wysokim poziomie przedsiębiorczości (wysoka liczba podmiotów przypadających na 1 tys. mieszkańców), zapewnia stabilny rozwój społeczno-gospodarczy. Atutem miasta jest odsetek ludności wyposażonej w sieć wodociągową i kanalizacyjną.

Gmina Żmigród rozwija usługi niższego rzędu. Władze gminy Żmigród wskazały ten teren, jako atrakcyjną przestrzeń dla lokalizacji przedsiębiorstw wysokiej technologii i kreatywnych. Wielkość zasobu ludzkiego stosunkowo szybko przyrasta (wysoki dodatni

przyrost naturalny). Gmina podkreśla udział zasobów naturalnych w gospodarce oraz pragnie związać przyszłość z walorami turystyczno-przyrodniczymi. Podstawą rozwoju gospodarki jednostki jest skupienie w tej przestrzeni firm budowlanych i świadczących specjalistyczne usługi z tego zakresu. Jednocześnie rozwija się tu lokalne centrum szeroko pojętego handlu hurtowego i detalicznego oraz transportu. Silną stroną rynku jest obecność licznej grupy przedsiębiorstw w dziale obsługi rynku nieruchomości. Budowana jest przewaga jednostki w zakresie edukacji. Podobnie jak w większości gmin Aglomeracji Wrocławskiej istnieje w tej przestrzeni specjalizacja w zakresie rolnictwa.

W gminie wiejskiej Żórawina rozwijane są usługi niższego rzędu. Potencjałem rozwojowym gminy jest zasób ludzki, który pod względem jakości jest na wysokim poziomie, wpływa na to m.in. jakość edukacji. Stosunkowo wysoka wartość wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców oraz organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców, zapewniają stabilny rozwój społeczno-gospodarczy, z uwzględnieniem zasad wzrostu gospodarczego przyjaznego członkom społeczności lokalnej oraz przyjaznego środowisku. Atutem gminy są walory krajobrazowe. Ważne są dodatnie saldo migracji i dodatni przyrost naturalny.

We współczesnej gospodarce na różnych poziomach zwraca się coraz baczniejszą uwagę na poziom satysfakcji z życia społeczeństwa, uważając, że zadowolenie przekłada się na lepsze funkcjonowanie nie tylko poszczególnych osób, ale i składowo wpływa to na pełnię rozwoju społeczno-gospodarczego. W przestrzeni Aglomeracji Wrocławskiej stopniowo wzrasta satysfakcja z życia, wynika to z synergii w efekcie współdziałania czynników gospodarczych, dostępności dóbr i bezpieczeństwa finansowego, więzów rodzinnych, życia seksualnego, zadowolenia z pracy i długowieczności, gdzie pod koniec życia są nadal dobre warunki, w których się funkcjonuje. W przestrzeni gmin Aglomeracji wymierne aspekty szczęścia odnaleziono przy pomocy analizy korelacji pomiędzy uwarunkowaniami ekonomicznymi, czynnikami przestrzennymi i społecznymi, np. dostępność, stan i zaopatrzenie w infrastrukturę społeczną oraz powiązań ze sferą komunikacji. Badania porównawcze wskazują, że rozwój społeczno-gospodarczy poszczególnych gmin Aglomeracji przekłada się bezpośrednio na satysfakcję z życia ludności. Gminy zauważyły tę zależność i wspomagają ten proces, gdyż jednocześnie działa on w drugą stronę, tzn. zadowolone społeczeństwo, widząc efekty zaczyna się angażować w życie gminy. Część z gmin Aglomeracji Wrocławskiej upatruje w tym swojej przewagi na konkurencyjnym rynku.

Reasumując, rozwój społeczno-gospodarczy gmin Aglomeracji Wrocławskiej, budowa ich przewag konkurencyjnych oraz specjalizacji wskazują na zindywidualizowane ścieżki rozwoju. Strategie rozwoju lokalnego są realizowane w taki sposób, iż poszczególne sfery gospodarki przyczyniają się w sposób kaskadowy do rozwoju kolejnych działów. W ten sposób realizowany jest efekt synergii wewnętrznej na poziomie lokalnym i aglomeracyjnym.

Wnioski i rekomendacje

Analiza porównawcza jednostek samorządu terytorialnego Aglomeracji Wrocławskiej pod kątem wyłonienia endogenicznych cech, specyficznych dla każdej z nich, objęła horyzontem czasowym lata 2007-2010, rokiem bazowym stał się rok 2009. Przedmiot badania został sklasyfikowany w trzech kategoriach: gminy miejsko-wiejskie, wiejskie i miejskie. Badanie nie dotyczy porównania jednostek terytorialnych z miastem Wrocławiem ze względu na jego cechy, specyficzne funkcje i dominację tej jednostki osadniczej; taka analiza mogłaby być w wielu aspektach jednostronna. W opisie ujęto miasto Wołów jako miasto ubiegające się o przynależność do Aglomeracji Wrocławskiej.

Ekspertyza uwzględnia wyniki dwóch wcześniejszych etapów:

- Pierwszym etap projektu dotyczył *Analizy porównawczej jednostek samorządu terytorialnego Aglomeracji Wrocławskiej pod kątem wyłonienia endogenicznych cech specyficznych dla każdej z nich*.
- Na drugim etapie oceniano *Endogeniczne atuty gmin Aglomeracji Wrocławskiej* w wywiadzie bezpośrednim z wójtami/ burmistrzami/ starostami w drodze badania ankietowego. Dokonano określenia atutów endogenicznych istotnych z punktu widzenia władz jednostek terytorialnych na podstawie wywiadów oraz przeprowadzonych ankiet. Etap ten pozwolił na uwzględnienie postrzegania właściwych atutów z punktu widzenia władz lokalnych.

Trzeci, obecny etap analizy polegał na weryfikacji cech i identyfikacji unikalnych atutów każdej z gmin oraz elementów wspólnych dla Aglomeracji Wrocławskiej, co zrealizowano metodą ekspercką.

W raporcie końcowym w efektywny sposób wykorzystano przeprowadzone w gminach badania ankietowe (dotyczące m.in. jakości życia, innowacyjności gospodarki, współpracy pomiędzy podmiotami oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego). W świetle

przeprowadzonych badań wypracowane zostały:

1. Specyficzne atuty endogeniczne dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego - na podstawie wyników ankiet.
2. Przewagi wyróżniające Aglomerację jako całość.
3. Związki synergiczne w zakresie autów właściwych dla poszczególnych gmin.
4. Wyeliminowano wzajemnie się wykluczające mocne strony.
5. Na podstawie zebranych danych podjęto próbę zbudowania wskaźnika szczęścia.

Cele badania zebrano w trzech grupach działań:

- Określenie specjalizacji poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego ze szczególnym uwzględnieniem zasobów endogenicznych (w szczególności lokalnej społeczności i lokalnych przedsiębiorców).
- Wyodrębnienie działów nowoczesnych, istotnych z punktu widzenia podnoszenia konkurencyjności badanych jednostek.
- Określenie związków pomiędzy różnymi zjawiskami występującymi w każdym z badanych gmin/miast.

W pracach badawczych wykorzystano zdywersyfikowane metody analizy, podejście do opisu przedmiotu ekspertyzy było zróżnicowane. Wskazano i wykorzystano zmodyfikowane wskaźniki pomiaru zjawisk oraz procesów przebiegających w przestrzeni Aglomeracji Wrocławskiej. Wyniki ostatecznej analizy są konsekwencją kilku etapów przygotowawczych, zastosowano przy tym metodę od ogółu do szczegółu. Na podstawie badania ustalono stopień centralności (centralizacji) i specjalizację jednostek terytorialnych Aglomeracji Wrocławskiej; wskazano szeroko rozumiane zasoby o charakterze materialnym i niematerialnym oraz powszechne, podlegające procesowi endogenizacji; a także wyłoniono endogeniczne cechy przewag tych jednostek. Przy analizie zwrócono uwagę na przedsiębiorczość, szczególnie aktywność mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 osób), z uwagi na ich specyficzną rolę w tworzeniu specjalizacji oraz endogenicznych uwarunkowań funkcjonowania jednostek lokalnych.

Analiza zawiera szereg wniosków i zaleceń dla badanych podmiotów, w tym wskazano endogeniczne cechy specyficzne dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego Aglomeracji Wrocławskiej. Cechy endogeniczne zaprezentowano w przekroju kilku kategorii, wskazujących: działy charakterystyczne dla gmin, stanowiące bazę specjalizacji; działy

zaawansowane technologicznie i kreatywne charakterystyczne dla gminy, które wchodzą w skład działów specjalizacji; działły wyznaczone przez władze poszczególnych gmin jako charakterystyczne dla danej przestrzeni oraz atuty jednostek, wynikające z uwarunkowań naturalnych badanej przestrzeni. Prezentacja gmin przybiera formę opisową z dominacją elementów jakościowych.

W efekcie opracowanej ekspertyzy ustalono następujące wnioski i rekomendacje:

1. Przestrzeń Aglomeracji Wrocławskiej jest zróżnicowana pod względem ukształtowania terenu, klimatu, rozmieszczenia bogactw naturalnych i ludności. Zróżnicowanie dotyczy również działalności gospodarczej, stopnia zagospodarowania przestrzeni i poziomu życia społeczności regionu.

Rekomendacje: należy dążyć do realizacji spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej Aglomeracji i poszczególnych jej układów lokalnych w drodze wspierania działań w tym zakresie na poziomie lokalnym, subregionalnym i regionalnym, ale również krajowym i międzynarodowym.

Czas realizacji: stopniowo.

2. Istnieje dystans pomiędzy Wrocławiem a pozostałymi obszarami Aglomeracji. Wrocław, będący biegunem wzrostu gospodarczego i społecznego oddala się rozwojowo od pozostałych części Aglomeracji i często szybciej wchodzi w relacje z głównymi miastami kraju i Europy niż z terytorium przyległym. Ten proces jest stopniowo spowalniany poprzez wysoką dynamikę rozwoju gmin Aglomeracji Wrocławskiej.

Rekomendacje: miasto powinno skierować więcej działań na współpracę z pozostałą częścią Aglomeracji, co należy realizować poprzez kooperację, a nie współzawodnictwo, wspólne strategiczne programowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w długim okresie, wspólną politykę marketingu terytorialnego, wspólne działania prowadzone w ramach monitoringu kryzysowego, wspólną politykę przyciągania inwestorów. Należy dążyć do świadomej segmentacji inwestycji w obszarze Aglomeracji (w oparciu o istniejące i potencjalne przewagi specjalizacyjne poszczególnych gmin) oraz planowane wypychanie części funkcji poza obszar miasta centralnego tak, aby zapewnić równomierny rozwój.

Czas realizacji: stopniowo.

3. Uwarunkowania i procesy historyczne wywarły istotny wpływ na jednostki terytorialne, kształtując podwaliny ich własnego, zindywidualizowanego profilu społeczno-gospodarczego, w którym można wyróżnić elementy unikatowe.

Rekomendacje: należy w dalszym ciągu, na podstawie identyfikacji tych procesów i ich specyfiki utrzymywać ich tożsamość i pogłębiać w ten sposób indywidualizację przestrzeni.

Czas realizacji: konsekwentnie, w sposób ciągły.

4. Profil działalności w dużej mierze zdeterminowany został lokalizacją jednostki w przestrzeni i funkcjami wypracowanymi w ujęciu retrospektywnym.

Rekomendacje: należy określić funkcje historycznie przypisane do terytorium i zanalizować możliwości ich kontynuacji lub odnowy pełnienia w jednostce.

Czas realizacji: szybko.

5. We wszystkich badanych jednostkach występują nie w pełni wykorzystane zasoby endogeniczne, które stanowią o ich potencjale rozwojowym. Są one realną szansą na wykreowanie lub umocnienie nowych profili specjalizacji, włączając w to kreowanie lub absorpcję innowacji.

Rekomendacje: uwidocznione w badaniu zasoby endogeniczne należy uwzględnić w realizowanej strategii rozwoju tak, aby jednostka rozwijała się zgodnie z wewnętrznymi predyspozycjami.

Czas realizacji: jak najszybciej.

6. Nawet obszary niżej rozwinięte, wykorzystując przewagi skracają dystans rozwojowy z otoczeniem bliższym i dalszym.

Rekomendacje: wspomaganie instytucjonalne, inicjatywa własna oraz współpraca na tym polu władz i społeczeństwa powinny dać dobre efekty.

Czas realizacji: intensywne, szybkie działania.

7. Rozwój oparty na endogenicznych przewagach wykazuje zaletę tzw. efektów synergii.

Rekomendacje: gminy, ustalając hierarchię celów działania powinny przewidywać efekty dodane wynikające z synergii wewnętrznej działalności oraz czerpać z tego korzyści.

Czas realizacji: natychmiast.

8. Synergia wewnętrznych relacji działań jednostek pozostaje w powiązaniu z ich otoczeniem, co przekłada się na osiągnięcie efektów synergicznych w przestrzeni całej Aglomeracji Wrocławskiej.

Rekomendacje: Aglomeracja jako całość, powinna wykorzystać w maksymalny sposób korzyści płynące z synergii.

Czas realizacji: natychmiast.

9. Ukształtowany w obrębie Aglomeracji Wrocławskiej system wynika ze skomplikowanej interakcji o charakterze horyzontalnym i wzrastającej elastyczności powiązań, w którym każda z jednostek ma określoną wartość.

Rekomendacje: opracowanie kierunków dalszego rozwoju wymaga uwzględnienia istniejących interakcji i elastycznych powiązań w przestrzeni.

Czas realizacji: stosunkowo szybko.

10. Następuje proces aktywizacji, nawiązywania współpracy w ramach społeczności lokalnych, społeczeństwo wykazuje się postawą przedsiębiorczą wobec dostępnych zasobów własnych gminy, określonych postaw i wartości.

Rekomendacje: należy podtrzymywać i umacniać w sposób niematerialny i materialny postawę przedsiębiorczą społeczności.

Czas realizacji: konsekwentnie w całym okresie.

11. Aktywność ludności, jej zaangażowanie w kształtowanie gospodarki gminy, z jednej strony wynika z zadowalającego poziomu zaspokojenia potrzeb społeczeństwa, co pozwala skierować swoją energię i czas na wspólne dobro; z drugiej strony jest to spowodowane chęcią zyskania jeszcze wyższych efektów zaspokajania potrzeb i podnoszenia poziomu życia. W konsekwencji społeczeństwo samo przyczynia się do zwiększania własnej satysfakcji z życia i lepszych wyników wskaźnika szczęścia.

Rekomendacje: ciągle wspomaganie za pomocą materialnych i niematerialnych narzędzi aktywizacji ludności gmin oraz działania wpływające na zadowolenie społeczeństwa.

Czas realizacji: ciągle.

12. System funkcjonuje w sposób złożony, a jego złożoność ciągle wzrasta, przekłada się to na coraz większą aktywność gmin, w konsekwencji następuje proces pogłębiania spójności i komplementarności pomiędzy strefą centralną i zewnętrzną.

Rekomendacje: utrzymać budowę spójnej przestrzeni wewnętrznej gmin i Aglomeracji jako całości.

Czas realizacji: konsekwentnie w całym okresie.

13. Otwartość przestrzeni europejskiej oznacza konkurowanie o zasoby lokalne, szczególnie z zakresu zasobu ludzkiego, który odpływa z obszaru Aglomeracji m.in. za granicę, do innych regionów.

Rekomendacje: istotne jest zapobieganie odpływowi zasobów. Darmowy eksport wysokiej jakości zasobów pracy może spowodować spowolnienie rozwoju poszczególnych gmin i przełożyć się na siłę konkurencyjności układu jako całości w szerszych relacjach.

Czas realizacji: stopniowo.

14. W sposób ciągły kształtuje się sieciowy system funkcjonowania i powiązań analizowanych gmin, co wzmacnia rolę całego układu w kraju jak i w przekroju międzynarodowym.

Rekomendacje: utrzymać ukierunkowanie na budowę gospodarki sieciowej.

Czas realizacji: konsekwentnie w całym okresie.

15. Zagrożeniem dla układu jako całości jest zjawisko inercji układów lokalnych oraz petryfikacji struktur społecznych przejawiających się m.in. na rynku nieruchomości.

Rekomendacje: zapobieganie i przeciwdziałanie fluktuacjom na poszczególnych rynkach lokalnych, przy jednoczesnym bodźcowym działaniu mającym na celu pobudzenie popytu.

Czas realizacji: konsekwentnie w całym okresie.

16. Wspólna strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Aglomeracji Wrocławskiej powinna w dużym stopniu uwzględniać specyfikę i indywidualność poszczególnych jej terenów, ale w taki sposób, aby Aglomeracja również odniosła korzyści.

Rekomendacje: w tym przypadku istotne jest programowanie strategiczne, uwzględniające efekty składane dla poszczególnych gmin i Aglomeracji.

Czas realizacji: jak najszybciej.

*

Podsumowując wyniki badań, warto podkreślić, iż określenie specjalizacji funkcji oraz istotnych zasobów endogenicznych dla poszczególnych obszarów Aglomeracji Wrocławskiej nastąpiło poprzez wyznaczenie dziedzin działalności, których znaczenie w danej jednostce jest większe niż u pozostałych podmiotów oraz identyfikację przyczyn specjalizacji poszczególnych jednostek, wynikających z układu warunków demograficznych, środowiska naturalnego, poziomu zagospodarowania infrastruktury, dotychczasowego zarządzania i programowania rozwoju przestrzeni oraz sposobu gospodarowania wewnętrznymi zasobami regionu i postawy, a także zadowolenia społeczeństwa.

Spis tabel

Tabela 1. Profile specjalizacji przedsiębiorstw w gminach Aglomeracji Wrocławskiej (stan na dzień 31 maja 2010 r.).....	9
Tabela 2. Atuty endogeniczne jednostek samorządu terytorialnego Aglomeracji Wrocławskiej – synteza wyników badań z etapów pierwszego i drugiego	17
A. Sfera gospodarcza	
B. Sfera społeczna	
C. Rynek pracy	
D. Sfera przyrodnicza	
E. Komunikacja	